

Nr 90

Av herr Adolfsson, om sänkning av bokpriserna.

(Lika lydande med motion nr 114 i Andra kammaren)

De två senaste årtiondenas prisutveckling på bokmarknaden kan tecknas som en brant stigande kurva. Sedan åren före och strax efter andra världskrigets utbrott har bokhandelspriset på originalutgåvor av skönlitteratur, memoarverk, reseskildringar och liknande sex- och sjudubblats. Skönlitterära arbeten i översättning eller av mer kända svenska författare betingar i den allmänna handeln numera ett pris av snarare över än under 30 kronor per volym. Den skönlitterära boken liksom biografien och reseskildringen tenderar alltmer att bli en lyxartikel än en lättillgänglig och för alla överkomlig konsumtionsvara.

Denna ur konsumentens, bokköparens, synpunkt ogynnsamma utveckling beror på ett flertal samverkande orsaker: ökade produktionskostnader — papperspriset har t. ex. stigit med över 500 procent sedan 1939 — höjda omkostnader inom distributionsledet, bokhandlarnas krav på kompensation genom den allmänna prisutvecklingen, våldsamt stegrade reklamkostnader samt inte minst den koncentrationsprocess, vilket lett till att bokutgivningen kommit att domineras av storföretag av utpräglad monopolistisk inriktning; företag som »köper upp» debuterande och redan erkända författare, skaffat sig förstahandsrätten till utgivandet av utländska s. k. bestsellers och som genom sin dominerande ställning dessutom har möjligheter att »dirigera» bokhandlarnas inköp och försäljning av sådana bokverk som storföretagen inom bokförlagsbranschen av skilda orsaker önskar satsa på. Möjligheten för de mindre företagen inom branschen att hävda sig i konkurrensen har därmed blivit alltmer lika med noll, något som otvivelaktigt blivit till förfång för de »udda» författarna och den »udda» litteraturen. Författare, vilka av någon anledning inte passar in i de stora förlagshusens mall, ställs därmed automatiskt utan möjligheter att kunna publicera sig.

Ur samhällssynpunkt måste antydda utveckling även betecknas som negativ. Med arbetslivets ständigt ökade mekanisering och tillkomsten av sådant massmedium som televisionen ställs som motvikt kravet på ökad kulturell självverksamhet för den enskilda individen. Boken framstår därvid alltjämt som vårt förnämsta bildningsinstrument, liksom det skrivna ordet varit, är och kommer att för lång tid framöver bli den förnämsta källan

för inhämtandet av kunskaper om samhället, människan och hennes olika livsyftringar.

Boken måste med andra ord göras tillgänglig för alla medborgare och kunna nås av alla utan kännbara ekonomiska uppoffringar. Och det är knappast tillräckligt att här hänvisa till den i och för sig omfattande utgivningen av s. k. billighetsböcker i fickformat, enär denna utgivning dock endast berör en mindre del av den litterära sektorn, varvid utgivningen i huvudsak bestäms av vederbörande författares popularitet och »säljande» namn.

För att komma till rätta med problemet med de höga bokpriserna kan som temporär lösning tänkas att staten subventionerar en del av bokutgivningen eller lämnar sådant ekonomiskt stöd som bl. a. teaterverksamheten och musiklivet av hävd åtnjuter.

Viktigare vore dock en sådan upprustning av och anslagsökning åt biblioteksväsendet att landets folk- och skolbibliotek på helt annat sätt än vad som för närvarande är möjligt kan företa nyinköp och hålla sina låntagare à jour med nytutgiven, kvalitetsbetonad litteratur. Om t. ex. folkbiblioteken genom sin inköpsorganisation Bibliotekstjänst gavs möjligheter att efter viss kvalitetsbedömning garantera inköp från förlagen av en minimiupplaga av 1 000 exemplar — motsvarande ungefär ett ex. per vart fjärde folkbibliotek — av varje verk av betydande litterärt eller experimentellt värde skulle det inte endast verka i hög grad konkurrensbefrämjande utan troligen även bidra till att få fram sådana författare som förlagen nu av kostnadshänsyn inte vågar satsa på.

I detta sammanhang bör även uppmärksamheten riktas på det förhållandet att lånefrekvensen vid de offentliga biblioteken förmodligen kommer att öka med dels det ökade antalet folkpensionärer, dels det vidgade läsinteresse som följer med enhetsskolans utbyggnad och en därmed sammanhängande förbättrad kulturell skolning.

Med hänvisning till det anförda hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär snar utredning av vilka åtgärder som bör vidtagas för att genom subventionering av bokutgivningen eller upprustning av och anslagsökning åt de allmänna biblioteken, eller på annat sätt, kunna nedbringa bokpriserna till en ur kulturbefrämjande synpunkt lämpligare nivå.

Stockholm den 21 januari 1964

Gunnar Adolfsson